

De Ardennen in cijfers

3

landen: België, Frankrijk en Luxemburg.

13,5

m hoog en 300 ton zwaar is de zandstenen leeuw op de dammuur van Gileppe. Het stuwmeer was een van de eerste in Europa en werd in 1878 door koning Leopold II geopend.

12

natuurparken in de grensoverschrijdende Ardennen: 1 in Frankrijk, 2 in Luxemburg en 9 in België.

15

m stort het water bij Coö omlaag; of was het toch 13 m?

31

Plus Beaux Villages telt Wallonië; daarvan liggen veel Mooiste Dorpen in de Condroz en de Famenne.

55

% van de bossen in Wallonië is PEFC-gecertificeerd: dat garandeert duurzaam bosbeheer.

200-600

m hoog zijn de Ardennen, van west naar oost oplopend, en daarmee vormen ze vooral laaggebergte - met uitschieters.

235

km/h is de gemiddelde rondetijd van de Formule 1 op Spa-Francorchamps.

290

km is de (wandel)afstand tussen de drie grote trappistenabdijen: Orval, Rochefort en Chimay.

1100

tot 1400 mm bedraagt het jaarlijkse neerslagcijfer van de Hoge Venen. Op lagere delen is dat cijfer veel lager. Een heel stuk droger en warmer is het in het uiterste zuiden, in de Gaume-streek.

1830

is het afscheidingsjaar van de Nederlanden en het jaar van de oprichting van het koninkrijk België.

2013

is het jaar waarin koning Filip tot 7e koning van België werd gekroond; hij is een rechtstreekse afstammeling van Leopold I. Groothertog Hendrik van Luxemburg is zijn neef.

11.200

km² is de oppervlakte van het Ardennenmassief - waarbij kleine delen van Luxemburg en Frankrijk zijn inbegrepen.

150.000

levens kostte het Ardennen-offensief van 1944.

300.000.000

jaar geleden werden de Ardennen in hoofdlijnen gevormd.

694
m meet Signal de Botrange, recordhoogte van de Ardennen, in de Hoge Venen.

Het kompas van de Ardennen

15 manieren om je onder te dompelen in de streek

2

Ontdek het dak van België – Natuurpark Hoge Venen-Eifel

Een plateau met heide en hoogveen en prachtige rivier- en beekdal. Je vindt er bijzondere planten en je hebt grote kans op het zien van wegspringende reeën – misschien zelfs edelherten, lynxen, vossen, zwijnen of korhoenders, hier venenkippen genoemd.

Elk seizoen is geschikt om in het **Natuurpark Hoge Venen-Eifel** op avontuur te gaan. In de lange winter zijn er prachtige tafereeltjes van met rijp bedekte takken en bevroren beekjes. Karakteristiek zijn de miniheuveltjes van kussentjes veenmos, dat onderaan afsterft en boven doorgroeit. De bloeiende flora ontluikt hier laat door de hoogte en de gemiddeld lagere temperaturen dan in de omgeving. Veenpluis en wollegras zijn de eerste, dan komen moerasviooltje, zonnedauw en gele beenbreek. Bijzondere broedvogels zijn onder meer de dwerguil, ruigpootuil, graspieper en zwarte ooievaar. Onder de spannende wintergasten zijn de blauwe kiekendief, kruisbek en barmsijs.

Dak van België

Een heel mooie en representatieve wandeling vertrekt bij La Baraque Michel. Het geeft je een prachtige mix van stukken flink doorlopen en avontuurlijk je weg banen. Haal bij de bakkerij je verse brood voor een picknick, begin vast met een bodempje van rijsttaart of (en?!) beloon jezelf ermee na afloop van de wandeling.

De hier beschreven route is gemarkeerd met liggende groene rechthoeken. In geval van bijzonderheden – kap- of herbplantingswerkzaamheden bijvoorbeeld – wordt de markering aangepast. Het kan voorkomen dat je wel heel drassige omstandigheden treft, of omgevallen bomen, en hier en daar zelf wat ommetjes moet zoeken. Houd daarom goed in de gaten waar je bent – je richtend op de kaart of de zonnestand; bij twijfel keer je natuurlijk om.

Loop langs de **Fischbachkapel** 1 en houd de markering rechts aan. Je krijgt al direct mooi zicht op het veen.

Na het **Kruis van de Verloofden** 2 ga je linksaf en gaat het pad langs en door bos. Dan volg je heel even de asfaltweg en sla je weer rechtsaf. Daarna kom je bij het avontuurlijker deel van de route, over vlonders en bruggetjes door het beekdal van de **Polleur** 3. Verderop zie je de sporen van bosbouw en heraanplant. Je blijft langs de rand van het Veen van Setay.

Een extra uitstapje is – meestal – mogelijk naar het **Polleuveen** 4, over een stijgend zijpad rechts van de asfaltweg.

R
RAID EN
RAIL

Mountainbike-evenement bij uitstek is de **Raid des Hautes Fagnes**, eind juni, een marathon over de Hoge Venen (64, 92 of 116 km; rdhf.be). Een heel andere fietsbeleving is de **Railbike des Hautes Fagnes**, een spoorfiets; railbike.be.

Wandelpad over de Hoge Venen

0
OVERIGENS

Sommige delen van de Hoge Venen zijn alleen met gidsen te betreden, ook zijn er gebieden waar brandgevaar geregeld groot is of die tijdens het broedseizoen worden afgesloten. Rode linten markeren de no-go-areas.

INFO EN OPENINGSTIJDEN

Parc Naturel Hauts Fagnes-Eifel
Maison du Parc-Botrange: Route de Botrange 131, Waimes, tel. +32 8044 03 00, botrange.be, ma.-vr. 9-17, za.-zo. 10-18 uur. Informatie, streekproducten, cafetaria (**Fagn'étéria** 2, di.-zo. 10-17/18 uur) en de interactieve tentoonstelling FANIA (€6, kind €3) over flora, fauna en ontginning van het veengebied. Hier start het wandelpad (5 km) naar de Neür Lowé.

OVERNACHTEN

Domaine des Hautes Fagnes 1: Rue des Charmilles 67, Ovipat, tel. +32 8044 69 87, dhf.be, 2 pk v.a. €160. Viersterrenhotel met zeer stijlvol ingerichte kamers, tevens wellness, conferentieruimte, restaurant & brasserie (dagelijks open voor lunch en diner).
B&B La Romance du Lac 2: Rue du Barrage 19, Robertville-Ovipat, tel. +32 8044 41 63, laromancedulac.be, 2 pk vanaf € 85. Vijf kamers, uitzicht op de tuin. Je loopt van het huis zo naar het grote Meer van Robertville – om te zwemmen of te vissen.

ETEN EN DRINKEN

La Baraque Michel 1: Baraque Michel 36, Jalhay, tel. +32 8044 48 01, do.-zo. 11-21 uur. Streekkeuken in een traditionele herberg, met eigen bakkerij. Het huisbier wordt naar eigen receptuur (elders) gebrouwen.
Belgium Peak Beer 3: Route de Botrange 123, Sourbrodt, tel. +32 80 21 48 76, peakbeer.be, wo.-za. 11-15, za. tot 17 uur, €10 (reserveren). Jonge brouwerij maar al bier van klasse: blond, brune, triple en myrtille; begeleidende kleine kaart. Prachtig uitzichtterras, uitstekend startpunt voor wandelingen.

Uitneembare kaart: G 1-2 H 1-4

Marche-en-Famenne

📍 E 4

Op de overgang van landbouwgebied naar de bossen ligt Marche-en-Famenne. Het heeft een aardig winkelgebied en een mooi hotel in het centrum. De streek Famenne-Ardenne is UNESCO Geopark.

Struin door straatjes en stegen en over pleintjes in het voetgangersgebied, met nog heel wat pandjes uit de 17e eeuw. De moderne glas-in-loodramen (1974) van Louis-Marie Londot in de kleine maar robuuste Sint-Remacluskerk aan de Place du Roi Albert zijn blikvangers. Je treft het als er net een concertje is: misschien met de soms heel excentriek gevormde violen of celli van strijk- en tokkelinstrumentenbouwer Gauthier Louppe. Op afspraak kun je zijn atelier en tentoonstelling aan de Rue de la Station bezoeken.

Hagelbui van stenen op de martelaar Stefanus, in het kerkje van Waha

Famenne & Art Museum (FAM)

Archeologische vondsten uit de Romeinse tijd maar ook hedendaagse kunst vind je in dit museum, dat bovendien in een bijzonder pand is ondergebracht. Het kantwerk van Marche is eeuwenlang befaamd geweest en speelt er een grote rol. En hoewel hij anoniem is gebleven, maakte Maître de Waha, een 16e-eeuwse beeldhouwer, naam tot ver voorbij de landsgrenzen. Deze meester kende de werken van de Vlaamse primitieven en gaf zijn eigen scheppingen een natuurlijke houding mee.

Rue du Commerce 17, di.-vr. 10-12 en 13-17, za.-zo. 14-18 uur, €5

Waha

Ten zuidoosten van Marche is het romaanse kerkje van Saint-Étienne zeker een kleine omweg waard. Je ziet er prachtige ramen die het ontwerp zijn van (glas)kunstenaar Jean-Michel Folon (1934-2005). De kerkvensters geven een bijzondere lichtval en onder de bijzondere tafereelen zie je rechters die hun oren dichthouden voor het verweer van Stefanus, de eenzame martelaar omgeven door stenen. Ook staan er houten beelden die worden toegeschreven aan de 'Meester van Waha'. In een grote vitrine wordt een visuele toelichting gegeven op deze kerkschatten en de geschiedenis van het kerkje. In Terhulpen, 45 km ten noordwesten van Namen, is een museum gewijd aan Folon.

Rue du Maquis, Waha; geen toegang tijdens diensten

Hotton

Bezoek de **Grotten van Hotton**: met een gids (ook Nederlandstalig) daal je zo'n 580 treden af en kom je gedurende 1 uur langs gordijnformaties en stalagmieten en stalactieten in velerlei vormen en kleuren. Het is er constant 12°C. Met een lift ga je weer omhoog. Buiten heb je mooi zicht op de Calestienne. Bij **RIVEO** maak je kennis met het onderwaterleven; je leert er over de zalmentrek en er zijn aquaria, maar je kunt je ook inschrijven voor een excursie vliegvisserij! Een bezoekje aan RIVEO

is extra leuk met de speurquiz die er is uitgezet. In de tuin achter het complex vind je een minigolfbaan.

Grottes: Chemin du Spéléoclub, apr.-begin nov. dag. 10-17, juli-aug. tot 18, nov.-mrt. rondl. za.-zo. 12.30, 14 en 15.30 uur; €12, kind €9. RIVEO: Rue Haute 4, riveo.be, di.-zo. 10-17, juli-aug. dag. 10-18, daarbuiten di.-zo. 10-17 uur, €8, minigolf €7, combi €12, kind €6/5/8

SLAPEN, ETEN, SHOPPEN

Een uitgebreid aanbod – duurzame – logeeradresses in en rond Durbuy, Hotton, Marche, Nassogne, Tellin en Wellin vind je op famenneardenne.be.

🏠 Stijl en luxe

Hôtel-Restaurant-Spa Quartier Latin Je kunt er in het centrum haast niet omheen: het bijzondere, gerestaureerde jezuïetenklooster. De eetzaal straalt religieuze soberheid uit. Maar de primitieve sanitaire omstandigheden van de paters hebben plaatsgemaakt voor luxe en wellness. Wil je van je uitstap echt iets bijzonders maken, dan kun je een MG of Triumph Spitfire huren voor een tochtje in de omgeving. Ook op fietstoeristen ingesteld.

Rue des Brasseurs 2, tel. +32 8432 17 13, quartier-latin.be, 2 pk vanaf €135 incl. ontbijt

🍷 Smaak en aandacht

Le Baragou

Moderne Frans-Belgische keuken met een flinke vleug creativiteit van chef-kok Cédric Mignon. In een prachtig oud pand met stijlvolle en moderne inrichting; bij mooi weer zit je buiten op het terras achterom.

Chaussée de Liège 4, tel. +32 8444 58 68, di.-za. lunch en diner, tweeganglunchmenu op weekdagen €28, dinermenu's €44-62

🛍️ Winkelstad

Direct rond Marche liggen drie winkel-domeinen. In het centrum zitten vooral boetieks en winkels aan de Rue du Commerce en de Rue des Savoyards; natuurvoedingswinkel **Les 9 Grains d'Or** bevindt zich aan de Rue des Chasseurs-Ardennais 1.

Wéris

📍 E 3

Wéris is een mooi plaatsje met veel gerestaureerde kalk- en zandstenen huizen. In de 11e-eeuwse Sint-Walburgiskerk staan 16e-eeuwse beelden van Jean Del Cour. Wéris is vooral bekend door de prehistorische overblijfselen net buiten de plaats: dolmen en menhirs.

Maison des Mégalithes

Het Maison des Mégalithes is een goede plek om je verkenningen te beginnen. Er wordt uitleg gegeven over de neolithische vondsten in de regio: wie heeft ze gemaakt en waar vind je de mooiste dolmen en menhirs. Op het terras is de Dolménus, van brouwerij Saint-Monon, de plaatselijke ambachtelijke dorstlesser; tevens winkel. Place Arsène Soreil, dag. 10-17.30 uur, €3

Tramway Touristique de l'Aisne

Heb je iets met oude treinen? Stap dan in Érezée in voor een ritje langs het riviertje de Aisne, desgewenst in combinatie met een wandeling. Op aanvraag ook speciale wagons en voor eigen groepen. In het station is een collectie antieke tramstellen te zien (vrij toegang).

Rue du Pont d'Érezée 1a, Érezée, voor tijden en prijzen zie tta.be

SLAPEN, ETEN, ACTIEF

🏠 Chic, smaakvol en met ster

Hotel-Restaurant Le Cor de Chasse Misschien kom je nog liever voor de gastronomie dan voor de steenklompen naar Wéris ... De kamers van Le Cor de Chasse belichamen een combinatie van nostalgische soberheid – in een pand uit 1681 – en modern design, en zijn verdeeld over de kasteelhoeve en de bergerie. Mario Elias is er de gelauwerde chef-kok.

Rue des Combattants 16, Wéris, tel. +32 8621 14 98, vr.-zo. voor lunch en diner, ook ma. en do. diner, menu's €80-95, div. arrangementen